

DOMONKOS LÁSZLÓ

Várni rád egy éjen át

RÉGI TÖRTÉNET, A RÉGI MOLDOVA

MODORÁBAN ELBESZÉLVE

Ezen az estén Kormányos, a szegedi külvárosból elszármazott, kiérdemesült filmkritikus és akkordgitáros mesélt.

– Tudjátok, vannak zeneszámok, amik olyan hangulatokat hordoznak, hogy sírni vagy mulatni szottyán kedvünk tőle, de amelyet most földézek, egészen más, majd meglátjátok.

– A régi szegedi sajtóvetítéseket a belvárosi, hivatalosan Szabadságnak nevezett, a Tisza-part tözsomszédságában levő moziban tartották, szerda reggelenként. Persze csak újságírók lehettek volna jelen, de mindig akadtak csapódók, sógor-koma-jóbarát, pártmufti, retyerutya, ma sem tudom, honnan szagolták ki, hogy a másnapi országos bemutató filmjei közül melyiket vetítik majd, igaz, a híresebbeket-ígéretesebbeket magától értetődő valószínűséggel. Majdnem minden héten akadt egy-két ismeretlen is a tíz-tizenöt betévedő között – azt a kissé nyurga, szőke, divatmodell-szerű megjelenéssel és elég unott arccal lépdelő hölgyet ugyan mintha már valahol láttam volna, de úgy lehet, erről csak feltűnően hosszú, igen formás combja és általában egész, amolyan „de jó nő, az anyja istenit”-jellegű összhatása tehetett. Mindenesetre igencsak meglepett, bár roppant kellemesen érintett, hogy – némi, tétovázásnak tűnő téblábolás után – mellém telepedett, a félig-meddig megtelt hátsóbb sorok egyikébe. Rövidesen kiderült, hogy az egyik lakótelepen tanárnő, biológia-testnevelés szakos, később mintha a jellegzetes – különösebbképpen soha nem kedvelt – tornaterem-szagot is érezni véltem volna rajta – igaz, ez a combok mellett nemsokára egészen elenyésző és mindinkább a teljes jelentéktelenségbe törpülő benyomásként tűnt tova. Egyik kolléganőjétől hallott a szerda reggeli szeánszokról meg állítólag rólam is, hát most íme, kényelmesen kihasználja a nemrég kezdődött nyári szünidei szabadidőt.

– Elég hamar kulcsot is kaptam tőle, nem sok nőtől részesültem ilyen megtiszteltetésben, úgy hittem, elég jól megvagyunk, nagy mesélések előtte és utána, nagy néha, pár másodpercre érződött ugyan a tornaterem-szag, de máris tovaszállt, végtére is nyár volt és könnyed szellők járták, azon a hétvégén is. Úgy egyeztünk meg, este hét-nyolc körülre menjek, dolga lesz, de legkésőbb kilenc körül megjön, várjam. Minden a hűtőben. Mint máskor.

– A pohár hús olaszrizlinggel a kezemben kimentem a nyitott erkélyre, mint a filmekben. Még mindig nagyon meleg volt, a panelfalak kívül-belül, oldalról és szemből, az aszfalt alulról zihálták a forráságot, egyedül a nem túl távoli Tisza felől

jött valami halovány kis fuvallat, az imádott folyó-illattal elegy, de már el is röppent, mint máskor a tornaterem-szag. Pompásan éreztem magam. Leültem az erkélyajtó mellé, elővettem a magammal hozott könyvet – Tamási Áron: Szülőföldem, Erdélyi Szépművés Céh, Kolozsvár – úgy terveztem, rendszeres és úgy-ahogy rejtett pedagógikus hajlamaim soros kiélési fejezeteként azt a részt fogom felolvasni, midőn a hazatérő író az öngyilkosságok felől érdeklődik a faluban, hűgának férje meg úgy teszi helyre, hogy „bár élni tudjunk, sógor úr... a halálhoz mód kell”, elképzeltem a lehetséges hatást, sőt, hatásokat, hogy Ilona hogyan és mit is fog majd mondani, milyen arckifejezéssel, milyen mondatfűzéssel, milyen mozdulatokkal. Szépen telmult az idő. Töltöttem még egy pohárral.

– Arra eszméltem föl, hogy tíz óra múlt tíz perccel. Kinéztem az erkélyre. A nyár-este mind bársonyosabbá vált, a lakótelepi csönd vastagodott, a bensőmben rég elfeledettnek vélt nyilallások kezdődtek. Tizenegy előtt eszembe jutott, hogy egyik barátnője nem is lakik túl messze, pár hete jártunk nála, csak fölszólok a kapucsengőn, hátha... Ancika megrökönyödött, semmit sem tudott mondani, Ilona még délelőtt járt nála, mondta, hogy este majd megyek... A rendőrségnek azért még ne szóljak, tette hozzá gyakorlatiasan. Közeledett az éjféli.

– Újra kimentem az erkélyre, ekkor már a borosüveggel a kezemben. Egy perc múlva hirtelen ötlettől indítatva megfordultam és hazamentem. Valami azt súgta, mire megjárom az utat, esetleg, ha tudok, hunyok is otthon egy órácskát, s mire visszajövök, már itt is lesz, még az éjjel, jócskán hajnal előtt, édesdeden alszik, enyhén összegömbölyödve, gyönyörű hosszú combjai kecsesen maga alá húzva, már minden rendben is van.

– Tudjátok, ekkor van abban a Hungária-számban, hogy „Várni rá-ád, ráá-d, oly nehéz egy éjen át”, az a hangulat, amit az előbb emlegettem, hogy borzongsz és fura nyilallások villannak meg a bensődben, ahogy szól hogy „nem kell más oltalom, szomjam csak véled olthatom, a szájam keserű és vizes az ing a hátamon, lehet hogy ezt a napot a sírig átkozom”, mentem, föl-le, mint a bolond.

– Virradt és én újra ott álltam az erkélyen. Ahogy világosodott, egyre erősebb lett a Tisza-illat és furcsa módon ettől kezdtem végtelen órák után jobban érezni magam. Megéheztem, megsomjaztam és valami indokolatlan erő és elszántság kötött belém, a nyilallások helyére, no akkor most indulok világgá szerencsét próbálni, a jó tündér itt van valahol a közelemben és most már tudom, mi a teendő és meg is teszek mindent, amit csak kell.

– Ancikát persze fölébresztettem, szegényke kétségbeesett, siettem tovább. A tízemeletesek közül kiérve a legtöbb műintézet persze még zárva volt, egy-kettő azért nem, a vegyes gyümölcs meg a cseresznye hűséggel várt rám. Mire a kora délelőtti forróság elért, már a belváros monarchiás palotáit kerülgettem, igen, igen, „bár élni tudjunk, sógor úr”... Az aprócska téren – kollégámmal rendszeresen meccset néztünk tetőtéri, pompás kis lakásában – már azon kaptam magam, döngetem a fokokat a lépcsőfordulóknál: talán Tamásit kéne tovább olvasnom valakinek, talán bevonni

az illetőt a vegyes gyümölcsök világába vagy csak egyszerűen lenni, lenni valakivel – mód kell amahhoz, bizony.

– Egy szál fürdőgatyában, verítékben úszva nyitott ajtót, kicsit zavart, de a régi kedves arccal. Nem vette észre, hogy rá akarok nézni, de mögéje látok. Mögéje, egy ottani női szandál meg a kis szekrénykére dobott karkötő látványára. Dadogni kezdett, és hogy nagyon kér, ne haragudjak. Ugyan miért haragudnék, motyogtam. Lefelé, ha lehet, még több volt a forduló.

– Otthon volt Cezar vinyak meg Stock brendi, feneketlen megsemmisülésbe zuhantam, de még zuhogott befelé a napfény, mikor újra felnéztem. A kitartó csengetés után csak annyit mondott, nem gondolod talán, hogy erről nem kell beszélni. No csak gyere, gyere beljebb, motyogtam. Ott, az előszobában kapta az elsőt, attól a falnak esett, a nappali ajtajánál a másodikat, attól meg hátra. Indultam vele kifelé. Hogyan jutottunk el a belvárosig, nem tudom. A tántorgó rúgási kísérleteim elől, erre emlékszem, elszaladt, könnyed, sportos mozdulatokkal, érezni véltem egy pillanatra az utána arcul ütő szélben a tornaterem-szagot.

– Vagy harminc év múlva váratlan messenger-üzenetet kaptam, némi időbe telt, míg rájöttem: Ilona az. Még mindig Szegeden. „Biztos nagyon megsebeztelek, utólag bocsí, de te nem adtál lehetőséget akkor a kibeszélésre. Remélem a te életed jól alakult mind szakmailag, mind a magánéletben.” Váltottunk néhány levelet, írtam, hogy sokkal jobban megértem ennyi év után, valójában mit és miért is tett úgy, ahogy. „Köszönöm, remélem továbbra nem marad tüske velem kapcsolatban. Én jó szívvel gondolok rád.” És azután jött a döbbenet. Mint a rossz, erkölcsnemesítőnek szánt, tanító jellegű didaktikus szemetekben. Még egy levél. Szó szerint így hangzott: „A funtineli boszorkányban olvastam, valahogy így hangzott: sokszor nem mi irányítjuk a sorsunkat, a sors igazgat minket.” Nem írt többet. Azután nagysokára megkerestem a profilját. Egy templombelső találtam, az oltár előtt koporsó, előtte fiatal lány fényképe, felismerhetően. A hozzászólások. Csupa fekete szív, ennek megfelelő mondatok. Gyorsan klikkeltem. Csak el, el innen, mielőtt jobban kezdem érezni a tornaterem-szagot.

Kormányos felsóhajtott. Ha azt a számot meghallom, valami érthetetlen szorongás tör rám mindig, mondta tűnődve.

Dilájla

– Van az úgy, hogy egy számot annyit hallasz, hogy ha azelőtt utáltad is, megszereted – mondta Sanyi, a valamikori diszkós, aki szívesebben nevezte magát néhai dídzséjnek, mint régi lemezlovasnak.

– Gimista koromban nyaranta a haveroknak legalább a fele a konzervgyárban, a lecsóban dolgozott. Nagy volt a gyár, sok a trógermunka, amit anyagmozgatásnak hívtak, ez békázást, vagyis kézi emelőkezelést-hajtást ugyanúgy jelentett, mint a tele

Danijel Babic

trepnikről a dögnehez konzerves vagy befőttésüveges ládákat rakodni, onnan ide, innen oda. A raklapok között terjengő sajátos paprika- paradicsom szagegyvelegben ságvárisok meg radnótisok meg tömörkényesek izzadtak, nagyjából mindenki ismerte egymást, volt, akivel már hónapok óta vártuk a tartós lecsó-találkát, nagyokat dumáltunk, amikor csak lehetett, a nyár meg forrt körülöttünk, egyik osztálytársnőnk, akiket a nővérel az elvált anyjuk egy egész hétre magára hagyott a belvárosi lakásban, persze hogy bulira hívott bennünket a negyvenfokos alföldi izzásban, hordtuk föl a Hangulat meg a Macherie koktélok, de bort, konyakot is, ami csak kellett. A Zsuzsi nővére nyúlánk, barna, ígézően hosszú combú és meglehetősen szabadszájú leányzó vala, két vagy három évvel idősebb nálunk, úgy vettem észre, nemcsak én néztem ki magamnak, de talán én sem vagyok egészen közömbös neki, igaz, ma már tudom, az ilyen nők sokfelé osztják magukat, de egypár pillantását, mondatát, reakcióját elkapva néminemű esélyt szuggeráltam magamnak, aminek százaléka az elfogyasztott koktélok, borok és konyakok üde egyvelegének növekedésével egyenes arányban egyre magasabb lett.

– Hús simogatásra tértem magamhoz, egy szál gatyában fekszem egy sötét szobában, hideg borogatások rajtam keresztül-kasul, a fejemen, a mellemen, a hasamon, a közelből – úgy tűnt, egyenesen az agyamból – Tom Dzsónsz Dilájla című száma szól, vagy ötszázadszorra, máj, máj, máj, Dilájla, váj, váj, váj, Dilájla, addig se nagyon kedveltem, most már tompa utálatban hallgattam, a pillanatnyi csöndesebb részek, elhalkulások közepette innen is, onnan is sóhajtások, zihálások, gyorsuló lihegések, félig elfojtott női sikkantások, az irigy idegességtől, ha lehet, még rosszabbul éreztem magam, azt hittem, soha az életben nem fog megvirradni.

– Egyenesen onnan, Zsuzsiéktól mentünk reggel hatra dolgozni a lecsóba. A délután kettőig tartó végtelen poklot az ellenségemnek se kívánom, még ma sem. Megittunk vagy húsz liter vizet, mikor úgy-ahogy már jobban voltunk, a „kutyaharapást...” népi bölcsessége jegyében eldöntöttük: kettő után egy-két gyengébb legény kivételével megyünk vissza a lányokhoz, végzünk a maradék piával (bennem még némi nővéri vigasz-kárpótlás – igaz, satnya – álomképe is fölremlt), el is indult minden annak rendje-módja szerint, kezdtünk rendbe jönni.

– Váratlanul és hallhatóan erőszakos türelmetlenséggel csöngettek. Zsuzsiék rosszszat sejtve, dermedten összenéztek. Bennünket gyorsan és némán betuszkoltak a fürdőszobába, a fojtott-ingerült mondatfoszlányok azért valamennyire behallatszottak, mozdulatlanul figyeltünk. Fölényes és utálkozó, ismerősnek tűnő női hang, fenyegető és követelőző, a lányokat lekurvázó, az egész hangjáték számonkérő, hatósági, sokkoló. Ajtócsapódás, csönd. Zsuzsi szemében könnyek, nővére szeme tehetetlen dühvel, a megalázottság alig elfojtott lázadásával csillog.

– Hazaérve és viszonylag megnyugodva csöngettem a bejárati ajtóhoz vezető három lépőn terpeszkedve, amikor felpattant az ajtó és anyám helyett egy indulattól remegő, nekibőszült alacsony, molett démon ugrott nekem és szabályosan, Papp Lacit megszegyenítő profi mozdulattal szabályosan kiütött: hátrazuhanam a lépcsőkről a virágágyásba, szerencsére nem vertem be a fejem a környező téglákba, de

a vad angyal már fölöttem terpeszkedett, talpra rángatott és berugdalt a lakásba, ahol legnagyobb meglepetésemre jó konzervgyári cimborámat, Petárt pillantottam meg, mellette hevesen gesztikulálva monologizáló, felhevült középkori asszony, ezt a hangot gyanítottam én ismerősnek a fürdőszobából, a jó édes anyukája, éppen készül kirúgítani a lányokat, „azokat a szemét kis kurvákat” az iskolából, néha, menet közben egy-két pofon le-leesik a néma megsemmisüléssel mellette gubbasztó Petárnak, ettől aztán anyám is kedvet kap és felbuzdul, én következem, így megy ez vagy másfél óra hosszat. Közben mintha a Dilájla dallamfoszlányai röppennének föl az eszelős női lamentálás-zürzavarból, egyre édesebb vonzással, mind behízeltőbb monotóniával. Az áruló este kilenc körül smasszerével végre szedi a sátorfáját, én meg úgy érzem, ennél fáradtabb alighanem kilencvennégy éves koromban sem leszek.

Sanyi végignézett a kültelki utcasarok közönségén.

– Tudjátok, a dídzsáj, vagyis a lemezlovas nem nagyon teheti meg, hogy a saját ízlése érdemben befolyásolja a zeneszámok válogatásában, de ha régi, retrozenei összeállítást csináltam, a Dilájlát majdnem mindig belecsempésztem. Érdekes, milyen jó hallgatni.

Mária volt

Döme, a nyugállományú szerkesztő merengve emelte föl söröskorsóját.

– Van az úgy, hogy az kér számon a legigazságtalanabbul és a legostobábban, akit korábban tökéletesnek tartottál. Érettségi találkozó, még hozzá ünnepi, a tízéves, nagy alkalom az ilyesmire. Annyira még voltunk fiatalok, hogy hebehurgyán ami a szívünkön, az a szánkön, de annyira azért már nem, hogy hányavetin és gyorsan túl is tegyük magunkat azon, amit akkor már mindinkább réginek érzett szeretteink a képünkbe vágnak.

– Máriát régen láttam, legalább négy éve már, titkon úgy vártam a találkozást, mint gyerek a szaloncukrot. Valamikori osztálytermünkbe sorra libegtek be a többiek, elragadtatott, lelkendező- sikkantásszerű felkiáltások, illatfelhő, hajlakk, habfürdő, parfüm, rúzs és szájfény, ragyogó ruhák szikráznak, vállra vetett táskák himbálóznak, nem látszik alattuk egyetlen megereszkedni kezdő has, rugalmasságát lassacskán vesztő mell sem, már meg is telik a hosszúkás terem ebben a szép, színvonalas, patinás, híres és tekintélyes tanintézetben, ahol a hozzám hasonló kültelki proliszármarékból, hamincből ha három akadt, menő jogászok, orvosprofesszorok, iskolaigazgatók, főmérnökök és hasonlók csemetéi mindenfelé.

– Mária késett. Barna Ázsia-alakja ott nyúlt el előttem, mint nagynéném illegálisan megszerzett balatoni bér-nyaralójának díványán vagy akár negyedik gimnazista versemiben, midőn tizennyolc éves fejjel először fedeztem fel, hogy a nők talán mégsem egészen csak arra valók és ezt a heuréka-élményt csakis és kizárólag neki, ennek a kreol-mongoloid csodalénynek köszönhettem, akiről ugyan az összes srác tisztelettel

mondogatta, hogy az egész suliban egyetlen nőnek sincs olyan klassz alakja, mint neki, mégis valahogy mindenki idegenkedett tőle, senki nem járt vele, „olyan flúgos”, mondták, sehová, egyetlen brancsba, klikkbe, bandába sem fogadták be, magányos volt, tartózkodó és udvarias és megközelíthetetlen, valami megmagyarázhatatlan büszkeséggel járt-kelt köztünk kifakult köpenyében, egészen rövidre vágott, fiús, kékesfekete haját összekócolva, szávalakú, mongoloid fejét fölvetve, hóna alatt Szerb Antal Utas és holdvilág című kötetével. Ő hozta el nekem azt a gondosan összehajtogatott újságot, amelynek fejlécén azt olvashattam: Irodalmi Újság. Petőfi Ismét magyar lett a magyar című verse volt az első oldalon, meg az általam addigra már imádott Déry Tibor cikke és Németh László írása: Emelkedő nemzet, a hajtásoknál már szakadozni kezdő oldalszéleket celluxszal gondosan megragasztgatjuk, több cikket meg verset kimásolok belőle.

– Nagy léptekkel, fejét fölvetve haladt el a padok előtt, leült a régi helyére, többen jelentősegteljesen rámnéztek, csak olyasféle bizsergető érzés volt bennem, mint amikor először villamosoztam ki hozzájuk, borús novembervégi nap volt és úgy tűnt, estére fordítva akasztják majd ki az angyalok a csillagokat és valahogy így is történt. Aztán rámkerült a sor, nekem is el kellett mondanom, mi lett belőlem, hogyan élek, mit csinálok. Persze hogy neki, csak neki mondtam el, mohón lesve, mihez mit szól, hiszen mindent, amit csak a világról tudok és tudni akarok, csakis vele lehet és kell megosztanom, az írásokat, igen, az összeset, a szerkesztőséget, az írógépkattogást és a kávéillatot meg az áporodott cigiszagot is, a gépírónőket és a titkárságot és a klubot és mindent, mindent, az egész mindenséget, ami látszólag – igen, szigorúan látszólag! – nélküle körülvett és történt és történik. Mária volt, idézte nemegyszer a Zorán-dalt, kifordítva és rám alkalmazva, „számomra ő volt a kezdet”, „bármi is lesz, mindig megőrzöm én, az emlékek között a nevét, haja színét”, bántott, mi fenének temet itt már előre mindent, hát igen, igaza volt tulajdonképpen, de mitől ez a gyalázatosan rossz érzés a mellemben, hátamban, meg ez az eszelős sóvárgás, hogy érdeklődjön már végre, legyen igazán észre, kérdezzen, tartson számon.

– Már néhány volt tanárunk is megérkezett az osztályfőnökön kívül, Kádas, a jópofa, eredeti orosz tanár mentette meg számomra a helyzetet: az ő révén egyből a középpontba tudtam kerülni, „azért tanár úr, nem lehet ám mondani, hogy ne lett volna haszna közös négyéves munkálkodásunknak: nu harasó, tavarisi, mózsna szkazaty, sto tovaris Djome ócseny harasó prigatóvilszja k uróku, nu, bili nyekatórije ásiški, nu mózsna szkazaty...” A lavinaszerű röhögés-hangzavart megpróbáltam túlkiabálni: „nem mondom, ennél többet egy szóval sem tudok azóta sem, de ennyi is elég volt! Ragyogóan megéltem belőle...!” Hirtelen egy éles női hang hasított a csöndesedni kezdő zsvajjba: „Ebből is látszik, milyen kevés tudás elég az újságíróknak!”

– A beállt csöndet, úgy éreztem, a két kezemmel el tudom kapni, gondoltam, begyűröm a fejem alá, mint egy kispárnát, helyette már ketten is öntöttek a poharamba, azon kellett kapnom magam, hogy már a többiek duruzsolását hallgatom. Aztán egyszerre, öt perc vagy öt év múlva, egy hang fölöttem: „Ne haragudj azért, amit mondtam, de tudod, én azt hittem, te számot vetettél azzal, milyen útra lépsz, ha ezt

a pályát választod... „No, halljuk hát dicső utamat” – sikerült összednem magam, azt hiszem, a válasz kellőképpen higgadtra és fölényesre sikerült, senki nem vette észre, mennyire remeg a lábam és persze azt is csak én éreztem, milyen ez a fémes, rettenetes íz a számban, torkomban, gyomromban. Iszonyatos fáradtság vett erőt rajtam, egyre tompábban, mind távolabbról hallottam a pörölycsapásokat, hogyan prostituálódtam, törvény- és szükségszerűen, hogy árultam el nagy közös diákkori eszményeinket, miként adtam el magam a rendszernek. Mintha a holdról érkeztek volna. Valami erőtlen közbeszólás-félémre már érkezett is a következő ostorpattintás: „Van lakásod?” Rögtön utána: „Mennyi is a fizetésed?” Egyszerre, ki tudja, miféle kétségbesett-emelkedett hangulat-szökemlés hatására, Ady csúszott ki a számon, félhangosan: „ki látott engem?”

– „Én, éppenséggel én”, hallottam Mária szavait. Már csak motyogni tudtam, közben újra meg újra öntöttek, már rég átvonultunk a nagyterembe, a szépen terített nagy asztal hóféhérje fölött égi és pokolbéli magasságokban tündökölt Mária kreolja, kardos negroid istennő, kivont szablyájával a fejemre mutat. Te, igen, te, motyogtam volna, aki Tamási Ábeljét olvastattad el velem, én meg veled a Próféta voltál, szívemet, én nem vagyok Szabados Gábor és nem is leszek soha, de látod, szívem, Mária, te Legelső, nekem csak ez jutott, ez és ennyi, megkéseltség, kényszerű tájékozatlanság, „történelmi lélettérhiány”, ilyesmik, tudod, én 56-ban csak ötéves voltam és hát tudnod kéne, hogy ha valamit is el tudok felejteni ezen a kurva világon, hát akkor éppen ezt és éppen ezért...” Éreztem, egyre zavarodottabb és összehullottabb leszek. „A magadét írod, persze, tudom, erre ezt kell válaszolni” – Mária hangja hasít, körülöttem egyre bizonytalanabbak a körvonalak, még elmotyogom valahogy, hogy könnyű elbújni laborba, kellemes és ártalmatlan kis molekulák, lipidek meg savak közé, aki sokat röpköd, könnyen megpörkölködhet a szárnya, dehát legalább meg kell próbálni, meglehet, suta, meg-megbillenő szárnyalással akár, de téged ez nem érdekel, te „ezt a sajtót” nem olvasod, legföljebb egy-két új-zélandi novellát a Nagyvilágban és ezzel máris kész véleményetek van erről a fenenyagy magyar valóságról itt, kényelembe süppedten lecövekelve, az én szárnyaim meg kicsik és törékenyek és a szárnyalókra vadásznak is, persze nem olyan nagyon, a kismadarak nem túl érdekesek, így hát...

– De te itt vagy, akartam volna még mondani nehézkesen, Mária viszont egy utolsó „sajnállak” mondattal otthagyt, engem meg, éreztem, fognak, talán le is fogtak, de emlékszem, szinte kipihentnek éreztem magam, mikor kíségtettek a taxiból, fejezte be a nyugállományú szerkesztő és letette az üres söröskorsót.